

יוסף יצחק איידLER

האם קיבלת כניסה מרצון היא בגדר אונס גמור ופוסלת את הגט?

עיהון מחודש בתשובה הרשב"א

■ הקדמה ■ תשובה הרשב"א: הרקע ועובדות השאלה; הכרעת הרשב"א ■ הקשיים בהבנה המקובלת של תשובה הרשב"א ■ הצעה אחרת להבנת תשובה הרשב"א: הרשב"א אינו חולק באונס הבא לאדם על ידי עצמו; ראיות בדברי המאררי; תשובה הרשב"א עוסקת בcpfיה על ידי אחרים ■ אונס הבא על ידי אחרים ואונס הבא לאדם על ידי עצמו ■ נימוקים אחרים ■ כיצד התפתחה ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א ■ סיכום

הקדמה

במאמר זה, נדון באחד התנאים הנחוצים להבטחת מסירת הגט ברצון המגרש, כשהבעל על עצמו לשלם קנס, אם לא יגרש את אשתו עד מועד מסוים.

הרמ"א מסתמך על אחת מתשובות הרשב"א (חלק ד, סימן מ) בעניין זה ופסק (רמ"א, אבן העוזר, סימן קלד, סעיף ד): "וטוב לחוש לכתילה לפטרו מן הקנס". תשובה זו הוועתקה

* אני מבקש להודות לד"ר אבי שויקה, שקרה את המאמר והציג תיקונים לשוניים, במיוחד בתחום הביטויים המיושנים והנוגעים לצרפתים שלא יכולתי להימנע מהם, ולפרופ' ברכיחו ליפשיז, שקרה את המאמר בדיקנות רבה, והשתכנע מן הדברים האמורים בו, והעיר העורות החשובות שסייעו לי לשפר אותו. חרב עוזרתם של אלה, כל האמור במאמר הוא על אחריותי הבלעדית.

בקיצור ב"בית יוסף" (בן העוזר, סימן קלד, סעיף ד), ונראה שהרמ"א והבאם בעקבותיו היכירו רק את הגרסה המקוצרת שלה, ולכן לא הבינו אותה כשרה, ומשום כך היא מעוררת קשיים מרובים.

הראשונים העוסקים בשאלת זו¹ מסכימים בדרך כלל שם קיבל עליו הבעל כסס, אם לא יגרש את אשתו, הגט כשר, אם לא מסר מודעה על הגט. הרמ"א, שהזכיר רק את הגרסה המקוצרת של התשובה, אומר שהרשב² א"ס בור שאם הבעל מתחרט, אף על פי שקיבל על עצמו לשלם כסס אם לא יגרש את אשתו, הוא אינו צריך למסור מודעה, אבל "כל דעתן באונסיה", הגט מעושה ופסול. לכן, מחשש לחרטת הבעל, הרמ"א פוסק שיש לפטור בעל שمبקש לגרש את אשתו לפני מתן הגט מכל כסס שקיבל עליו ברצון, אבל כמה מן הפוסקים שbao אחוריו החמירו יותר ממנו, ולא קיבלו את פסקו של הרמ"א, המכשיר בדיעבד את הגט הזה.

להלן נבקש להראות שדעת הרשכ"א בתשובתו אינה חולקת על הדעה המקובלת בקרב הראשונים בסוגיה זו.

תשובה הרשב"א

זהו לשון תשובה הרשב"א:²

פירפיניאן, לרבי מנחם

שאלת: רואובן בעל לאה, וקרובי לאה היו בהסכם שיגרש רואובן זה את אשתו, ונאותו זה לזה בכנס אלף דינרים, ושיגרש זה לזמן ידוע, ואחר כך נתרחט רואובן ומיאן בדבר.ohl וhallלו מתירין בו מצד הכנס, עד שהזה הולך אצל הגזבר ומחללה פניו שיתאפשר עמו, ולא רצחה בתחבולות שעשו קרוביה האשה. אדרבא, אימיו שאם יUber או פאי' שעה אחת מן הזמן יניחוהו במשמר עד שיפרע, ומחמת יתרה זו הוא מגרש, אלא שלא היה בקי למסור מודעה, אםណון גט זה כדין גט מעושה אם לאו?

1 SHOWT HARETB'AH, SIMON CHAVIV, SHORASH SG; TOSHUVAT HARB MIMUN NGAR (MOVADAT BAVIT YOSEF, ABEN HAZER, SIMON KKL); SHOWT HATSHB'Z, HALAK A, SIMON A. VERAH UOD BHERACHA BSEFER SHL HARB AZBI GERTNER CPFIYA BGNM (HTSHNCH).

2 שית הרשות". א. חלק ד, סימן מ (פייטרוקוב התרם ג; ירושלים התש"ג). הנוסח שב"בית יוסף" מושבש, ואינו אפשר להבהיר כל נוכן את הנסיבות ואת התשובה. במבט ראשון, אי אפשר לדעת כיצד מבין "הבית יוסף" את התשובה. הדבר תלוי בנוסח התשובה שעמד לפני "הבית יוסף", אם הנוסח המקורי וקיים אותו או הנוסח המשובש. להלן נראה שימושו של ח"ע עורך עליה שהאפשרות הראשונה היא הנכונה (אכן העוזר, סימן קלד, סעיף ה).

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגדר או נס גמור ופוסלת את הגט?

תשובה:

נ"ל שגם זה מעושה ופסול הוא, כל שידענו באונסו של זה, ואע"פ שלא מסר מודעה, שא"צ מסירת מודעה אלא היכא דשקליזוי, משום DSTAMA דAMILTA: כל שקיבלו זוזי גמור ועובד ומוחיל אונסאים. וכדאמרין: תלוה וזבין זביבני, אונס דזוזי גמר ומוקנה, ואפ"ה אי מסר מודעה, המודעה מבטלת. אבל תלוה ויהיב לאו כלום הוא, ולא צריך מודעה, כל דידייען באונסיה ותולה וגריש גירושיו לאו גירושין, דהא ליכא זוזי. די מושום דקה מיפטר בגין זה משאר וכוסות, הא מוכח בגמרא³ להדייא דהפקעת דברים אלו לא חשבנן להו לקבלת ממון. וא"כ הו"ל כתולה ויהיב, דasha קנייה היא לבעל וקניין כספו קריין ליה. ואונס קנס אונס הו, דלאו תלוה דאונס גוף הוא דוקא אמרין, אלא אפילו אונס ממון נמי הו' אונס כמעשה דפרדייסא.⁴ ועליו כתוב הראב"ד ז"ל דמייניה שמעין דאונס ממון הו' אונס.⁵ וכן כתוב ר"ח ז"ל. וזה:⁶ "מהא דפרדייסא שמעין דמאן דמפחיד לחבריה במידי דיכיל למייעבדיה כגון הפסdot ממון או הכאה, כל שכן הכאה של נפשו, דאומר לו: אי לא מזבנת לי לך וכך עבידנא לך לך וכך. דאית להו למכת' ליה מודעה בהאי ולפירושיה בה: ידענא ביה באונסיה דפלניה, ואע"ג דלא עביד Mai אמר ומוחיל ליה. אלא כיון דאמר עבידנא וכו' כולל למבוד, היינו אונסיה דמווכר". ואם נפשך לומר כתולה וזבין הוא זה, דכיוון שקיבל על עצמוו מדעתו בקס אלף דינרים,⁶ ובנתיית הגט הרוחח ממון זה שקיבל על עצמוו מדעתו בלבד שום אונס, הרזי זה מקבל ממון דעלמא! לא היא, שאין זה מקבל ממון אלא כנפסד מהפסד ממון ניצל. וגריע טובא⁷ מהפקעת שאר וכוסות, שלא חשבנן ליה לקבלת ממון. ומת מעושה כגון זה,⁸

3 בבא בתרא מה ע"א, ושם מובאת ראייה מגיטי נשים.

4 בכ"א בתרא מה ע"ב. אלמלא הכסים בעל הפרדס למכוור אותו לשוכר, היה השוכר מאים עליו שייריד אותו

5 מנכסיו על ידיabic שטר משכנתה ויפסיד אותו את חזקתו בה, כיון שלא היה לבעלים שטר קניין,

6 ובעלתו הייתה מכוח החזקה. וראה גם את הסברו של המחבר בשולחן ערוך, חזון משפט, סימן רה,

7 סעיפים א. ז. וראה גם משנה תורה, מלכיה, פרק י, הלכה א והלכה ד.

8 מדובר באונס ממוני קופי, כמעשה דפרדייסא, ככלומר אונס מנוגד להלכה.

9 ההינרים על פ"ר רוב, בתקופה הבאורה האוגורפית שברקעה של השאלה, היו מטבעות כסף שמשקלם 3.5

10 גרם לערך. וראה גם Joseph J. Ajdler, *Talmudic Metrology V: Halakhic Coinage in the Post Talmudic Period*, 23cBDD 7 (2010)

11 אחד הינו שווים ל-291 גרם זהב או 12,000 דולר, לפי ערך הזהב בשנת 2015. לאחר קריאה מעמיקה

12 של התשובה ושל המשפט האחרון במיוחד, מתחזקת ההבנה שהרשbab"א דין באונס שהוטל על ידי הצד

13 השני, משפחת לאה או הגבר, ככלומר אונס הבא על ידי אחרים. ועודណון בעניין זה בהרחבה.

14 לא ברור למה גרייע טובא, שחייב העיקרון דומה. אויל ההבדל הוא שהשאר והcosaות הם חוויבים מן התורה,

15 ואילו חוויב הקנס יסודו ורק בהסכם פרטוי, ובכל זאת קשה למה גרייע טובא. וצ"ע.

16 כגון הגט שניתן רואבן לאלה לאחר שאימנו עליו קרוביה להביא למסרו, אם לא יפרע את הקנס.

אפילו ביד ישראל פסול, וכ"ש ביד גוים. דאלו גוים, אפילו כדין פסול, אא"כ אמרו לו: עשה מה שישrael חבירך אומר לך. כדאיתא בתוספתא⁹ ובירושלמי¹⁰.

התשובה נשלהה לרבי מנחם בן שלמה מאירי מפרפיניאן (Perpignan).¹¹ מדובר אם כן בחליפת מכתבים בין שני גודלי קטלוניה ורוסון (Roussillon) הסמוכה בשנת 1300 לערך. מנוסח הדברים בפירושו של המאירי בעניין זה, עולה בברור שהמאירי קיבל את התשובה והשתמש בה בחיבורו (בית הבחירה, גיטין פ"ב ע"ב).¹²

עינן בנוסחן השלים של השאלה מאפשר ניתוח טוב יותר של הניסיבות המדוקיות, אולם איןנו מבahir את העניין. סיבוכו של העניין נובע מצירופם של גורמים אחדים שהרשב"א לא הבדיל ביניהם בבירור. לכן יש מבואה גדולה בין מפרשיו ה"שולchan ערוך" והפוסקים.

הרקע ועובדות השאלה

עובדות השאלה הן:

א. רואבן קיבל על עצמו מותך רצון לשלים קנס בסך אלף דינר לזכות הגזבר, כנראה גזבר העיר,¹³ אם לא נגרש את לאה אשטו עד יומם מסויים.لاقורה, קיבל עליו רואבן לשלים קנס כדין, שאלמלא כן, היה הרשב"א מדגיש את הדבר.

9 תוספתא, יבמות יב, י.

10 ירושלמי, גיטין ט, ט. סוגיית הירושלמי מפורטת יותר, ואולי משום כך הרשב"א דן בה ולא בסוגית הבעל.

11 ר' מנחם המאירי, שהיה אחד מן התלמודים המפורטים ביותר בזמנו, היה עיר ביזור מעשרים וחמש שנה מן הרשב"א, וראה את עצמו כתלמידו, כמו שעולה מן הקטע שבסוף פתיחתו לפירושו למסכת אבות, שהוא כותב בו שהתחילה את פירושו כשהייתה כבן 38 וגמר אותו בשנת 1300, כשהייתה כבן 51. זה לשונו: "הה ר' שלמה ברצלוני בכמה ר' אברהם אדרת אשר הרבץ תורה והרחיב בגוף התלמידים וחיבר חיבורים הזקיא לאור כל תعلומה ועל ידו החזקנו לבאר כמה הלכות עमומות בכמה מסכתות בנדבת לבו אשר הטה חסדו علينا בנועו".

12 הרב שמואל קלמן מירסקי, בספרו רבינו מנחם המאירי (התש"ט), זיהה בתוקף תשוביותיו של הרשב"א עשוות תשבות שנשלחו אל המאירי, והן מעידות על הקשרם הדוקים שהיו ביניהם. אין ספק בדבר מקוריות התשובות ושווין לרשב"א, שהרי הספק אלו מוכיחו על ידי הרמב"ן איןנו נוגע לתשובות שנשלחו למאייר. וראה גם דברי המבוא של הרב מירסקי לחיבור התשובה לררבנן מנהם ב"ר שלמה המאירי (מהדורות הרב אברהם סופר, התש"י) עמ' 21-15, ובמיוחד בעמ' 21, הע' 24.

13 בתשובה מדבר על "ז'זר" סתום, יש לשער שמדובר בגזבר העיר, גזבר זה מילא תפקיד דומה לתפקיד השלישי הנזכר בಗמרא (כתובות סט ע"ב) ובתוספתא (ביבא מציעא, י). ככלומר אדם נאמן על שני הצדדים שימושים בידו את הקנס. אבל נראה שבמקרה שלפנינו, לא הושלש הקנס לטובת האישה, אלא לטובת העיר, שהרי מתיior העובדות עולה שהגזבר היה יכול להפחית את הקנס, אלמלא עשתה משפחחת להאה קגוניה עמו. لكن, לא ברור מי גרם לאונה, משפחחת להאה, או הגזבר הגוי, או הגט בטול.

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגר אונס גמור ופוסלת את הגט?

לא ברור מדווק אייל רואבן על עצמו לשלם קנס בסכום כה גבוה, אלף דינרים.¹⁴ הרוב מיימון נג'אר¹⁵ והריטב"א (שות' הריטב"א, סימן צו) אומרים בתשובותיהם שהמגרש עשה כן כדי לאלץ את עצמו לגורש את אשתו. גם תנאי הפעלת הקנס אינם ברורים, ואפשר שהם לכואורה בניגוד להלכה ואין להם תוקף הלכת, מפני שהם נראים כאסמכתא בלי קניין של ממש. מכל מקום, הרשב"א לא העלה את שאלת תוקף הקנס עקב בעיות האסמכתא והסכום הגבוה¹⁶ ולא את האפשרות שאולי לא יוכל רואבן לשלם את הקנס.¹⁷

ב. רואבן שינה את דעתו, והתחרט על הבטחתו, ולא רצה לגורש את אשתו.

ג. רואבן הבין את הקושי הנובע מחרותו, ולכן השׂתדל לנחל משא ומתן עם הגזבר כדי להתאפשר עמו. מנוסח השאלה נראה שהגזבר יכול היה להיעתר לבקשתו של רואבן ולהתאפשר עמו,¹⁸ וראבן היה מסכימים לשלם קנס מתקין על הדעת כדי למנוע את מסירות הגט לאשתו.

ד. משפחחת לאה, מן הסתם משפחחה עשרה ובעלת השפעה, הצליחה בעזרת תחכולות לעשות קנוינה עם הגזבר נגד רואבן ולשכנע את הגזבר לחיבב את רואבן לשלם את הקנס במלואו. ולא זו בלבד, אלא שאימהה על רואבן במאסר עד שיפרע את הקנס.

ה. בסופו של דבר, נאלץ רואבן לגורש את אשתו כדי להימנע מלשלם את הקנס, שנראה לו מוגזם בשעה שבא לשלוּמוֹ, ונוסף על זה לא ידע שהוא רשאי למסור מודעה כדין.

14. כנראה, אלף דינרים היו שכרו של פועל פשוט בשלוש שנים ושכרו של אומן או של פועל מקצועUi במשך שנה וחצי עד שנתיים. שכרו של פועל מקצועUi בימי הביניים בעשרה ימים היה (Livre Tournois (סוג של מطبع) אחד או 80 גרם כסף טהור (ראה הערה (tinyurl.com/medieval-mrugala .).

15. תשובה מובהת בבית יוסף, ابن העוז, סימן קל.

16. אכן, לדעת הרשב"א, אין חשש אסמכתא בגין ובקידושין. בחידושיו לבבא בתרא (קסח ע"א, ד"ה עוד), הרשב"א מסביר מדווק לא מצאו שדין אסמכתא חל רק בדייניות בלבד, ולא בגין ובקידושין. הוא גם התייחס לנידון זה בתשובותיו (שות' הרשב"א, חלק א, סימן תקללו). לעומת פרטיהם על שיטת הרשב"א, ראה ספרו של ברליך לפישץ אסמכתא, חיזוב וקניין במשפט העברי (התש"מ"ח עמ' 31-28). עמדת זו באה כבר בחידושים הרמב"ז. וזה לשונו (בבא בתרא קסח ע"א, ד"ה הכי גרסנן): "והו יידע שלא הזורה אסמכתא בתלמוד אלא בדייניות אבל לא בגין ובקידושין שכמה פעמים שנינו יאמ' לא בגין מכאן ועד שניים עשר חדש, 'אם עברו מכנד פניך שלושים יום,' וכיוצא בהן, ולא בטלו דבריו מושום אסמכתא." גם הר"ן בחידושים (בבא בתרא שם, ד"ה ולא היא), מביא את דעת הרשב"א בעניין האסמכתא. גם ה"זימוקי יוסף" (בבא בתרא סה ע"ב בדף הרי"ח, ד"ה דוחין) כותב בשם הריטב"א שאין אסמכתא בגיטין. וזה לשונו: "כך למדתי מפי מורי הרשב"א ומפי מורי הרואה זה זיל... הריטב"א זיל". גם הריטב"א כותב כן בחידושים (שם, ד"ה ובעיקור דיני אסמכתא).

17. אויל רואבן היה יכול לשלם את הסכום הזה, אבל הדבר היה קשה לו, ולכן גירש את אשתו הן בגלל הסכום הגבוה הן מפני שהוא נאלץ למוכר מנכסי, והמכירה נמשכת זמן רב.

18. אבל הגזבר לא היה חייב להיעתר לבקשת הבעל, וקרובי לאה היו רשאים להתנגד לבקשת רואבן.

הרשב"א קובע שהgett שנותן ראובן לאשתו הוא בגדיר גט מעושה, אך איןנו אומר במפורש מה עושה אותו גט מעושה, אם האיים במסר עקב התרבותה של משפחת לאה או ההתקשרות והמשא ומתן על סכום הקנס? הרשב"א איןנו אומר איזה מן הפרטים שהוא מוציאר בתשובתו הוביל אותו למסקנה שמדובר בgett מעושה. הרשב"א אומר רק שפעתים אונס ממוני עשוי להיות בגדיר אונס ממש כמו כפיה גופנית. מאידך, לו לא התרבותה של משפחת לאה, היה ראובן חייב לשלם את הקנס, אם הגזבר לא היה נערר לבקשו ומסרב להתאפשר עמו על גובה הקנס. מסתבר, אף קרוב לוודאי, שายלו התאפשר הגזבר עם ראובן, הרשב"א לא היה פסול את gett, מפני שרואובן קיבל על עצמו ברצונו את הקנס הגבוה.

מכל מקום, בנסיבות השאלה הנזכורות, ר' מימון נ'ג'אר,¹⁹ הרשב"ץ²⁰ ומהרי"ק,²¹ היו מכשירים את gett,²² אם לא מסר הבעל מודעה, אף על פי שניתן לטעון שרואובן נתן את gett רק כדי להיפטר מלקיים את התחייבותו לשלם קנס גבוה. הרשב"ץ אף אומר שgett שניתן תמורה הצהרת ויתור של האישה על דמי כתובתה, אם בעלה אינו מסוגל לשלםם, הוא gett כשר.

הכרעת הרשב"א

הרשב"א סבור שמדובר באונס, כמו במעשה דפרדייס, ומכאן השוואתו לאחד משני המוצבים: "תליוהו זבין - זビינה זבini", שאם אנסו הكونים את המוכר למוכר להם, אבל אונסו גמר ומקני, וכמכירתו שרים וקיימת, אם לא מסר מודעה וקיבל לדידי את המועות; "תליוהו ויהיב", שאנסו אותו לתהם את הדבר חינם או מכיר להם בזול עקב פחדו. מפניהם, אין מכירתו בגדיר מכירה ואין מתנתו בגדיר מתנה, ואין צרייך למסור מודעה. והכלל: כל שאנסו ידוע - מתנתו או מכירתו בטולות.

בתחלת התשובה, הרשב"א משווה את דין ראובן, שנאלץ לגרש את אשתו עקב הקנס הגבוה שקיבל על עצמו, למצוות של מי ש"תליוהו ויהיב", ומשמעות הדבר שהgett מעושה ופסול או אפילו בטל. אחר כך הרשב"א אומר שניתן להשות את מצבו של ראובן למצבו של מי ש"תליוהו זבין - זビינה זבini", בಗל ביטול הקנס, ואף על פי כן הרשב"א מסיק חד משמעות: רק איילו היה הבעל מקבל ממון תמורה מתן gett לאשתו, היה דין כדין "תליוהו

19 לעיל, הע' 15.

20 ראה ש"ת תשב"ץ, חלק א, סימן א. וראה מסקנה דומה שם, חלק ב, סימן סח.

21 ש"ת מהרי"ק, שורש סג. התשובה מובאת בבית יוסף, ابن העוז, סימן קנד, בלשון אחר מן המקור אבל המשמעות שווה.

22 ראה דברי הרשב"א, להלן ליד ציון הע' 36, בעניין מי שנשבע לגרש את אשתו, וכל שכן מי שחייב את עצמו בקנס או נתן עירובין.

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגדר אונס גמור ופוסלת את הgets?

זובין - זבינה זביני", והget היה כשר. לעומת זאת, ביטול הקנס אינו שකול לקבלת כסף, ולכן דין "תליוהו ויהיב", שמתנתנו אינה מתנה, והוא אינו צריך למסור מודעה, ונמצא שהget שנתן ראובן לאשתו הוא בוגדר get מעושה, וכך הוא פסול. נראה אפוא, אף על פי שהרשב"א אומר זאת במפורש, שא人民日报 רואובן על עצמו לשלם קנס של אלף דינר, אם לא יגרש את אשתו, אלא היה נותן לה אלף דינרים עירובון למתן get, היה מצבו שונה לגמרי, מפני שלאחר שהוציא את העירובון מרשותו, עם הגירושין הוא מקבל ממנה get, ויש כאן אפוא לקבלת ממון מן האישה, וכך הget כשר.

על כל פנים, אנו רואים שהרשב"א פוסק שדין "תליוהו", המתוואר בגמרא כאונס הבא על האדם על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. שכן מסתבר לומר שלדעת הרשב"א, יסוד האונס הוא בהתערכותה המנוגדת להלכה של משפטת לאה, באמצעותם למאסרו שלא על פי פסיקה של בית דין של ישראל. לדעת הרשב"א, איזומה של משפטת לאה הוא בוגדר אונס גמור, והוא פסול את get, וראובן אינו חייב למסור מודעה. ואולם השאלה היחידה שהרשב"א דן בה בהרחבה היא אם ויתור על הקנס דין דין קבלת ממון, ואין get בוגדר get מעושה, אך אין בתשובה אמייה ברורה בדבר טיבו והגדתו של יסוד האונס.

הकשיים בהבנה המקובלת של תשובה הרשב"א

לפי ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א, הטעם להכרעתו שהget מעושה ופסול, אף kali שמסר ראובן מודעה, הוא: וראובן הביא על עצמו את האונס, כשהתחתרט. האונס הזה הוא בוגדר כפייה שלא דין, והget פסול, אף אם לא מסר ראובן מודעה, אלא אם קיבל ממון. לפי הבנה זו, הפרטים הנזכרים בשאלת על אודות התערכותה של משפטת לאה בעניין, ההഫודה והאים במסר, הם רק סיפורו המעשה כפי שairyur, אבל אין להם שום משמעות או חשיבות הלכתית לגבי הכרעת הרשב"א. לכן, ניתן ל贊ם את השאלה לנוסח מעין זה: "ראובן קיבל עלייו קנס גבואה ברצון, אם לא יגרש את אשתו, והתחרט על הסכמתו לקבל עליו את הקנס, ונאלץ לתת את get לאשתו כדי להיפטר מן הקנס, ולא ידע איך מוסרים מודעה. והשאלה היא: מה דין של get זה?". העובדה שחילך נכבד מן השאלה, שאין לו חשיבות הלכתית, נשמר בנוסח השאלה בתשובה הרשב"א, מתמייה מעט.

נוסף על זה, הבנה זו מעלה קשיים ממשמעותיים. למעשה, אין למצוא בנוסח התשובה אפילו רמז להבנה זו, במיוחד לאור המשפט האחרון בה: "ונת מעושה כגון זה, אפילו ביד ישראל, פסול. וכל שכן ביד גויים. דאלו גויים אפיילו דין פסול, אא"כ אמרו לו: עשה מה שישראל חבריך אומרים לך. כדאיתא בתוספתא ובירושלמי".

לפי ההבנה המקובלת, קשה להבין מה פשר המשפט הזה ומה הקשר ביןו לבין התחלה התשובה? לא מובן לגמרי بما מדובר. למה הרשב"א מזכיר פה את העישוי על ידי אחרים, ובמיוחד את העישוי על ידי גויים? גוי, מאן דבר שמיה? אין שום קשר בין התשובה, הדנה באונס הבא לאדם על ידי עצמו, לבין המשפט האחרון, הדן באונס הבא לאדם על ידי אחרים, אם ישראל אם גויים, ואין שום מקום להזכיר שאם נעשה העישוי שלא כדין, בישראל הגט פסול ובגויים בטל.

כמו כן, באמצעות תשובה הרשב"א בא משפט מתמיה, שהוא מובאה ארוכה מדברי רבו חננאל הדנה אך ורק באונסים הבאים לאדם על ידי אחרים, במילוי אונס והפחדה ואוים. ושוב נשאלות השאלות לפי ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א: מה הקשר בין מובאה זו לבין התשובה הדנה באונס הבא לאדם על ידי עצמו? מה ראה הרשב"א להביא את דבריו רבנו חננאל, הדן בעישוי על ידי אחרים, אחרי שכבר הוכח שאונס ממוני יכול להיגרם גם על ידי האדם עצמו? הפחדה או איום מאן דבר שמיהו?

ומתಮיה עוד יותר, אם השאלה הייתה רק על קנס שקיבל על עצמו הבעל לשלים, אם לא ייתן גט לאשתו, אין חשיבות להתרבותה ולאימניה של משפחת לאה, היה הרשב"א צריך לדון בעניין מי שרצה לקדש אישת, והתantha עמו שלא תתרצה להינשא לו, אם לא יכתוב לה את כל נכסיו, שהוא בחינת אונסא דנפשה, ולמה דין הרשב"א בעניין הפרදס המובא באוטו עמוד בתלמוד, העוסק באונסא דאחריני? (בבא בתרא מ ע"ב).

הצעה אחרת להבנת תשובה הרשב"א

הרשב"א אינו חולק באונס הבא לאדם על ידי עצמו

נוכחות הקשיים האלה, נראה לי להציג הבנה אחרת לתשובה הרשב"א. לשם כך, יש להחליפה את הנחות היסוד. באונס הבא לאדם על ידי עצמו, אין האונס גמור, ולכן הגט כשר, אם לא מסר מודעה, כפי שנראה להדייא ממסקנת סוגית מי שרצה לקדש אישת, והתantha האישה את הסכמתה להינשא לו בהסכםתו לכתוב לה את כל נכסיו (בבא בתרא מ ע"ב), ומוקשחתית הגمراה, "וזילמא אני אונסא דנפשה מאונסא דאחריני" (בבא בתרא מז ע"א), שנטקבלת, ולא נדחתה. אבל בנידון DIDEN, ביום המאסר הוא בגדר אונס על ידי אחרים, והוא נוגד את הדין ובגדר כפייה שלא כדין, מפני שאין הדבר נותן שכופים את הבעל לחתת גט לאשתו בגין רצונו, ולכן הגט פסול גם בלי שמסר מודעה.

עכשו תוכן תשובה הרשב"א בלי שום קושי ודוחק. הנתונים בשאלת הקשורים ליום המאסר חשובים, ולא מיותרים. הפניות הרשב"א לסוגיות מעשה פרדייס אגונית,

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגר או נס גמור ופוסלת את הגט?

והמנחים ההלכתיים "תליוהו זובין" ו"תליוהו ויהיב" מתייחסים לאונס הבא לאדם על ידי אחרים, שהוא סביר יותר ומתකבל על הדעת. כמו כן, הבאת דברי רבנו חננאל ביחס להפחדה והמשפט האחרון בתשובה מוכנים בלבד דוחק. מדובר באונס הבא לאדם על ידי אחרים שלא כדין, מפני שאין דין נותן לכפות את הבעל תחת גט לאשתו בגין רצונו. לכן: אם הכופה ישראל - הגט פסול; ואם הוא גוי - הגטبطل. כי גם אילו היה מדובר במצב שהדין נותן שכופים את הבעל, היה הגט פסול, אלא אם כן אמר לו הגוי: עשה מה שדייני ישראל ואומרים לך לעשות.

יש להזעה הזאת כמו יתרונות חשובים: אין עוד מחלוקת בין הרשב"א לבין כל הראשונים באונס הבא לאדם על ידי עצמו. כך נמצאת מתורצת גם השאלה: למה לא התייחסו כל הראשונים לשובת הרשב"א, ואפיו תלמידו הריטב"א. ה"בית יוסף" מצטט את תשובה הרשב"א בחדא מתחא עם תשבות אחרות שנתרשו עד עכשיו כמנוגדות לה.²³ היה גם קשה להבין עד עכשיו למה ציטט ה"בית יוסף" את תשובה הרשב"א, אבל ב"שולחן ערוך" לא פסק כמו הרשב"א לפי ההבנה המקובלת, שהרי אפשר לדיקק בדבריו שבאונס הבא לאדם על ידי עצמו, הוא צריך למסור מודעה, כדי שתיתבטל הגט (שולחן ערוך, אבן העזר, סימן קלד, סעיף ד).²⁴

ואכן, לא ברור כיצד כל הקשיים האלה בהבנה המקובלת של תשובה הרשב"א לא הפריעו לפוסקים עד עכשיו. מכל מקום, הצעתו פותרת את כל הקשיים האלה ומוכיחה שם מרן, ר' יוסף קארו, מן הסתם נקט אותה שיטה.

לפי הצעתו, הרשב"א מתייחס במשפט האחרון של התשובה לפרטיו השאלה הנוגעים לאיומייהם של קרובי לאה, שהרי הוא אומר: "וגט מעושה כגון זה אפיו ביד ישראל פסול, וכל שכן ביד גויים".

כלומר, כשרות הגט שנותן ראובן תלואה בדרך האונס הבא על ידי אחרים: אם הוא בא על ידי יהודים - הוא פסול; אם על ידי גויים כדין - הוא פסול; ואם על ידי גויים שלא כדין, כמו לפניינו - הוא בטל. העובדה שכשרות הגט שנותן ראובן תלואה בדרך האונס האחרון על ידי אחרים, מורה שהאונס הראשון, האונס העצמי, אינו בוגר או נס גמור הפסל את הגט גם בלי מודעה. אילו היה האונס הראשון, האונס העצמי, אונס הפסל את הגט גם בלי ש默ר מודעה, כמו שהוא מקובל להבין עד עכשיו, לא היה הרשב"א צריך להתייחס עוד במשפט האחרון לפרטיו האונס על ידי אחרים ולקבוע את כשרות הגט לפי פרטי האונס האחרון.

23 בית יוסף, אבן העזר, סימן קלד. בהן: תשובה הריטב"א, תשובה הרב מימון נג'אר ותשובה מהר"ק, הנזכרות לעיל.

24 ראה מה שנאמר להלן בנימוקים האחרים.

ראיות מדברי המאייר

שני הקטעים הבאים מדברי המאייר יש בהם חזרה ניכרת על תשובה הרשב"א, והם משקפים את תוכן תשובתו.²⁵ מפרטי הדברים ניתן לברר את דברי הרשב"א בדרך מדויקת יותר. וזה לשונו (בית הבחירה, גיטין פח ע"ב, ד"ה ועיישי):

[1] ועשוי זה שהוזכר במשנתנו לא סוף דבר שחייבתו והכוונה על כך אלא כל אונס במשמעותו אונס ממשון כגון שהוא כובשין את ממונו עד שיגרש או הטילו עליו קנס על ידי גויים, ואפי' קבלה מעצמו כל שנתחרט וכופין אותו לקיים מצד הקנס אונס גמור הוא...

[2] מיהא דפרדיסא שמעין דמאן דמפחיד לחכירה במידי דיכיל למייעדייה כגון בהפסד ממון או בהכאת נפש אונס הוא, וכתבין עלייה מודעה ע"ג שלא עבד Mai dicimus. ואחר שכן, אף בגין, ²⁶ שאינו צרייך מודעה, כל שנתברר שהבעל והוא הפחדיו של לא כדי בדבר שאפשר להתקיים או שהוא סבור שהוא אפשר להתקיים, אם בגין אין גט ובישראל פסול ופוסל.

בקטע הראשון, אילו היה המאייר סבור שאם כשהבעל שקיבל עליו קנס מתוך רצון מתחרט, האונס העצמי, "אונס דנפשיה", הוא בוגדר אונס גמור, ופוסל את הגט בלי שמסר מודעה, היה סופו של הקטע צרייך להיות: "ואפי' קבלה מעצמו כל שנתחרט - אונס גמור הוא".

אכן, המאייר מזכיר אונסים אחדים שהם בוגדר אונס גמור: חבטה והכחאה, אונס ממון, כבישת ממון, הטלת קנס או הטלת קנס על ידי גויים, ואפי' קנס שקיבל הבעל על עצמו לשלים אם לא יגרש את אשתו ותחרט, וכופין אותו לקיים את התחייבותו לגרש מצד הקנס - כל אלה הם בוגדר אונס גמור לדעת המאייר. לפי ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א, אם קיבל הבעל על עצמו קנס ברצון ונתרחט, ונתן את הגט לאשתו כדי להשתחור מזון הקנס, הגט פסול בלי שמסר מודעה, ולכאורה המילים "וכופין אותו לקיים מצד הקנס" שבדברי המאייר מיותרות ואף מטעות. ואולם לאמתו של דבר אין מיותרות, מפני שהן משנות את המשמעות לגמרי, ולמעשה סותרות את ההבנה המקובלת, שכן המשמעות של האונס האחרון ברשימה היא: גם כשהאדם מקבל על עצמו קנס, יש עוד מצב של אונס גמור, והוא: "כל שנתחרט וכופין אותו לקיים מצד הקנס". המאייר כותב אפוא שאם הבעל

²⁵ כן נראה לי הדבר בבירור, וכן כותב הרוב אליקים גצל אלינסון במאמרו "סירוב לתחת גט" סני סט [עמ'] קלה (התשל"א), סוף פרק ד, סעיף ב, החן בחוראות הרשב"א לאסור גירושין הבאים לפטור מהיות ממוני, והוא כותב שבקבוקות הרשב"א בתשובתו "קבע הרוב המאייר עצמו הוראה זו יחד עם נימוק רבו בפירושו למסכת גיטין וזיל...", ומביא את תחילת הקטע השני שבדברי המאייר כראיה לדבריו. וראה גם להלן, הע'

.27

²⁶ המאייר אינו מבחין בין מכיר או מותנה לבני גט. ראה להלן, הע'

האם קיבלת קנס מרצון היא בוגדר אונס גמור ופוסלת את הגט?

מקבל על עצמו קנס ומתחרט, מסירת הגט היא בוגדר אונס גמור רק אם כפוהו על ידי אחרים לחתתו לאשתו. لكن, כל זמן שלא כפו אותו אחרים מתחתת הגט לאשתו, אין כאן אונס גמור, בגיןו להבנה המקובלת של תשובה הרשב"א.

אף על פי שהדיקוק הקודם נכוון ואי אפשר להפריכו, אין בו כדי להבהיר למורו למה ניסח המאייר את דבריו בלשון זה, ועודין צריך לרדת לסוף דעתו. למעשה של דבר, היה ודאי וברור למאייר שגם קיבל האדם על עצמו לשלם קנס אם לא ייתן את הגט לאשתו, ומתחרט לאחר מכן, אין הטעיה בוגדר אונס גמור, והגט כשר, כל זמן שלא מסר מודעה. אבל במקרה זה, אונס הבא לו על ידי אחרים באמצעות התערבות בלתי הוגנת המנוגדת להלכה, כגון איום, כדי לחייבו לקיים את התחייבותן מצד הקנס, מעלה ספק, מפני שאפשר שאונס מעין זה תחולתו רק לכופר אותו לקיים את התחייבותן, ולכן אולי אכן בוגדר אונס גמור הפסיק את הגט גם בלי שמסר מודעה. נימוקו העיקרי של המאייר הוא שאפיילו אונס כזה הוא בוגדר אונס גמור. ברור שקביעתו של המאייר, שבאה ככל הנראה אחראית לבטים והתיעוזות עם הרשב"א, שאונס כזה הוא בוגדר אונס גמור, מוכיחה שאלמלא האונס הזה, הבא על ידי אחרים, כשקיים על עצמו לשלם קנס ונתחרט, הגט כשר, אם לא מסר מודעה. לפיכך בחרטה בלי התערבות אחרים, האונס העצמי אינו בוגדר אונס גמור, הפסיק את הגט אם לא מסר מודעה, ונינתנת הגט על ידי הבעל כדי להשתחרר משלים את הקנס אינה בוגדר אונס גמור, הפסיק את הגט, ורק מסירת מודעה פוסלת את הגט.

נגד הבנה זו, אפשר לטעון שדברי המאייר, "ואפיילו קבלה מעצמו, כל שנתחרט וכופין אותו לקיים מצד הקנס, אונס גמור הוא", אין משמעותם שמייחדו כפה את הבעל בדרך אסורה ומונוגדת להלכה על ידי איום להביא למסרו או לרדת לנכסיו, אלא שהתחייבותו ההלכתית של הבעל לשלם את הקנס אם לא ייתן את הגט בזמן שנקבע הזכרה על ידי אדם כלשהו או אפיילו בלי שום התערבות של אדם כלשהו, ורק עובדת קבלת הקנס, אם לא ייתן את הגט בזמן מסוים, היא היסוד הכוונה אליו מתחתת הגט, ומשמעותו היא בוגדר אונס גמור המבטל את הגט או פוסל אותו.

אולם אי אפשר לטעון כן, שהרי המאייר אומר בהדייה בעניין מי שרצה לקדש את האישה, והנתנה את הסכמתה להינשא לו בהסכםתו לכתוב לה את כל נכסיו. וזה לשונו (בית הבחירה, בבא בתרא מ"ב):

ובאו האשה והבן לדין וגמרו הדין שלא קנה אחד מהם, הבן שהרי [המתנה]
מוסתרת האשה שהרי אונס מעורב במתנתה. וاع"פ שאונס הבא מהמת עצמו
הוא, כל כיוצא זה, נעשה מתנת הסתר כמודעה לחברתה. ומ"מ אילו קדמה

מתנת הפרהסיא [לאישה, למונת הסטר לבן], הייתה מתנה אע"פ שהיה בה קצת אונס.²⁷

במילים אחרות, בנידון שלנו, אונס דנפשה אינו אונס גמור הפוסל את הגט, ולכון רק מסירת מודעה עשויה לבטל את הגט. בלי מסירת מודעה, אף על פי שיש כאן קצת אונס,²⁸ המתנה או הגט שרים וקיימים.²⁹

בקטע השני, המאירי כותב שוכ בברור שגם במסירת מודעה, כל זמן שהתרברר שהיה הבעל מאומים, ככלומר שرك באונס על ידי אחרים שלא כדין, שאין הדין נותן שכופים אותו לתת גט לאשתו, הגט פסול. אבל במקרה אחרים בדבר, ומסר הבעל את הגט כדי להשתחרר מהתחייבותו, ככלומר שמדובר באונס עצמי, אין זה בגדר אונס גמור הפוסל את הגט, והגט כשר כל זמן שלא מסר מודעה.

תשובה הרשב"א עוסקת בcpfיה על ידי אחרים

אם סברתנו נכון, הבחנת הרשב"א בין קבלת ממון לבן ויתור על קנס באה בחשבון רק כשייפיה על ידי אחרים. הרשב"א משווה את נתינת הגט המועשה למכירה המועשה של פרדסו של רואבן. אף על פי שהיתה המכירה מעושה, היא בוגדר מכירה גמורה, אם קיבל המוכר את דמי המכר, בתנאי שלא מסר מודעה. לעומת זאת, בביטול הקנס, הרשב"א פוסק שהגט מעושה אף ללא מסירת מודעה. די בקביעה שנעשה עולם לבטל את המכירה או לפסול את הגט.

27 הוכחה זו מדברי המאירי חשובה מאוד, שכן אם נבין שדברי המאירי משמעם שאונס דנפשה הוא בוגדר אונס גמור המבטל את הגט, ניתן ליחס דעה זו גם לרשב"א, שהרי המאירי השתקנע מדברי הרשב"א בתשובתו, וכן העיר לי אחד מקוראי טיזות אמר זה. מכאן חשיבותו של העינו בדברי המאירי, מפני שניתן להבין את שיטת הרשב"א על פיהם, ואף על פי שהזיקה בין פירוש המאירי לתשובה הרשב"א אינה מוכרתת לגמורי, סביר להניח לאור ההתקבות בינהם וניסוח הדברים בפירשו של המאירי שדעתם זהה.

28 נשאלתי מדוע מסירת מודעה עשויה לעוזר באונס על ידי עצמו אם אין זה אונס? בשות' הריב"ש (סימן רבב) כבר השיב שיש אונס גמור (לשון דומה לו שנקט המאירי), הnposל את הגט גם בלי מסירת מודעה, ואף אם נאמר שאין מסירת מודעה מועלה אלא על ידי אונס, יש אונס שאין ידו לבטל הגט מדיין גט מעושה, שלא מסר מודעה, ויחד עם זאת "קצת אונס" מועליל להחשייב את המודעה כתקפה, אף על פי שאיןו אונס גמור מצד עצמו. הריב"ש מסביר את העניין בהרחבבה, אך כבר קדם לו המאירי בעניין זה.

29 נשאלתי: ואולי המאירי מבהיר בין מכיר ומונת לבן גט? התשובה לכך היא: מ庫ור הדין באונס על ידי אחרים הוא מעשה פרודיסא, ומ庫ור הדין באונס על ידי עצמו הוא מעשה האיש שרצה לישא אישת, ואין מי שמעורר על העיקרון שמסקנות כל אחד משני הנושאים האלה חלות הן על המתנה הן על הגט, ואין הבדל ביניהם. הרשב"א בתשובתו והמאירי (בקטע השני הנזכר לעיל) קיבלו את העיקרון הזה. גם ה"משכנות יעקב" מקבל את העיקרון. וזה לשונו (הובא בפתחי תשובה, אכן העוזר, סימן קלד, סעיף ד, ד"ה ועוד): "המתנה בטילה ומミלא דהוא הדין בגט".

האם קיבלת כניסה מרצון היא בוגדר או נס גמור ופוסלת את הגט?

הסתירה שנותרה זמן רב כל כך ללא פתרון בין הרשב"א לבין הפסוקים האחרים (רבנו פרץ, ריטב"א, רשב"ץ ובמיוחד מהרי"ק), מצבה בסוף פתרון חד ממשעי.

אונס הבא על ידי אחרים ואונס הבא לאדם על ידי עצמו

אפשר לסכם אפוא שבעניין מסירת הגט מרצון, יש שני פרקים נפרדים לגמריו, וראוי להגדם ולהבהירם:

א. אונס הבא לאדם על ידי אחרים, כבמקרה דפרדיסא. המסקנה היא שאין צורך למסור מודעה אם ידוע שנאנס. הר"ח והראב"ד הנזכרים בתשובה הרשב"א הוכיחו שאין מדובר רק באונס גופני, אלא גם אונס ממוני ואוים באונס גופני או באונס ממון במשמעות. נוסף על זה, הרשב"א הולך בשיטתו המיוחדת, שבאונס הבא לאדם על ידי אחרים, הן בדיני מכיר הן בדיני גיטין, אם קיבל הבעל כסף, המכיר או הגט כשרים.³⁰

ב. אונס הבא לאדם על ידי עצמו, כגון שקיבל על עצמו ברצונו כניסה או שננתן עירובון שם לא "יתן לאשתוgett עד זמן מסוים או שרצה לישא אישת שבקשה ממנו שיכתוב לה את כל נכסיו. במיללים אחרות, אין שום אונס חיזוני המופעל עליו חוות מיצרו או יתרונו. בזה אין מסקנה אחת ויחידה. רובם המכريع של הראשונים והפוסקים סבורים שאונס עצמי אינו בוגדר אונס גמור הפול את הגט או מבטל את המתנה. לעומת זאת, מיעוטם של הראשונים (נימוקי יוסף, בבא בתרא כא"ב בדף הרי"ף, ד"ה שמעין מינה, האומר שכן היא גם דעת הר"ח והר"ן) סבורים שאין צורך במסירת מודעה, וכי גילוי המעד על חרטה כדי לפול את הגט או לבטל את המתנה. גם הם מודדים שאונס עצמי אינו בוגדר אונס גמור הפול את הגט, אבל הוא קצת יותר חזק, שהרי לדידם גילוי החרטה די בו לפול את הגט או לבטל את המתנה. אבל חשוב לשים לב שאין איש מן הראשונים מעלה על דעתו לחושש לחרטה מסותרת או פנימית. רק מסירת מודעה, ולדעת מיעוט מן הראשונים חרטה גלויה, יש בכוחו לפול את הגט. החשש לחרטה מסותרת מובא על ידי הרמא, ולפיו אונס עצמי גם הוא בוגדר אונס גמור, והדבר מנוגד למסקנת הגمرا (בבא בתרא מ"ב) ודעתותיהם של הראשונים, ואף למסקנת הרמא עצמו (חוון משפט, סימן רמב, סעיף י).

בשאלה שנשלחה אל הרשב"א, נזכרים שני הגורמים ההלכתיים האלה, האונס העצמי עם החרטה הגלואה מצד אחד והאונס על ידי אחרים מצד שני, והם יכולים לבוא בחשבון

30 ראה להלן, הע' 33.

מתחלת. נדמה שעד היום נתערכו שני הגורמים הללו ותכוונותיהם זה בזו. הרשב"א התייחס מיד בתחלת התשובה למעשה דפרדייס, וציין שאנו חנו בפרק "אונסא דאחרני",³¹ וכן הגורם השני הבא בחשבון, האונס העצמי, הensus שקיבל האדם על עצמו ברצון, אחר החרטה הגלואה, אינו הגורם ההלכתי המכריע.

כל התשובה בנזיה על העיקרון שמדובר באונס הבא לאדם על ידי אחרים, מפני שאious ממוני דינו כדין אונס ממוני, ואונס ממוני דינו כדין אונס גופני, והget פסול אם גרם האונס על ידי היהודי, אך בטל אם גרם האונס על ידי גוי. אחר כך הרשב"א מרחיב את הדיבור על get המעשה, שהוא כשר על ידי קבלת כסף לפי הכלל "תליוהו זובין - זビניה זביני", והוא מדגיש עניין זה, מפני שהוא בו דבר סודי.³² באונס החזוני גמור, get או המכר המעשימים כשרים אך ורק על ידי קבלת כסף, ולא על ידי מהיקת חוב. ונראה שהוא לומד את הדבר באמצעות הדיקוק שגת מעושה שלא כדין פסול, אף על פי שהבעל מרווח מן העבודה שנפטר מלחת לאשתו שאר וכסות. מסקנה זו יסודה בעובדה שביטול חוב אין בו די, וצריך לשלם תשלום חדש ממש. הרשב"א רצה בהחלטת לקיים את ההשוואה בין המכר לבין get, כדי שיחול הכלל "תליוהו זובין - זビניה זביני" גם על get, וכך נאלץ להגביל את הכלל למקרה שהבעל מקבל כסף ולהוציא את המקרים שנמוך בהם חובו.³³ נראה

31 מכאן ראייה שהרשב"א אינו פוסק כדעת המיעוט (ר"ח, ר"ן ונימוקי יוסף), הסוברים שהמתנה המסורתית לבן אינה בוגר מודעה, אלא רק מגלה את אונסו, ודי בה לבטל את המתנה או get. שם לא כן, היה הרשב"א צריך לדון בשאלת האונס העצמי, ולא בשאלת האונס על ידי אחרים, מפני שהנתנהותו של ראיון הייתה מגלה את אונסו וمبטלת את get לפני התערבותו האונס על ידי אחרים. אכן, הרשב"א סבור כדעת הרוב המכريع שהמתנה הקודמת היא מודעה למתנה הפומבית (בבא בתרא מ"ב). لكن אין צורך להתייחס לכל הפרטisms והשורשים לאונס העצמי, כמו שהשווים בין קרוביו להאה והגבור או סיורבו של הגבר להקטין את סך הקנס. הפרט היחיד החשוב הוא האioms לשים אותו במסור.

32 בוגדור לדעת ר' יצחק הוזן, שלא קיבל את ההשוואה בין המכר ובין get (תוספות, בא בתרא מה ע"א, ד"ה אילימה). נמצא שהעיקרון "תליוהו זובין - זビניה זביני" אינו חל על get. ראה בהע' הבאה.

33 לאמותו של דבר, אין מדובר בגמרא (בא בתרא מה ע"א) בעניין שאר וכסות, אלא שהתוספות (שם, ד"ה אילימה) מביאים שר יצחק הוזן רצה לפреш כך בתחילת, בהוא אמיגנא, שגת מעושה כשר, מפני שהבעל מרוויח מן העבודה שנפטר מלחת לאשתו שאר וכסות. אבל הרשב"א סבור אחרת ורוצה לדידי קובלת הפקעת שאר וכסות, שהיא עניין מהיקת חוב, אינה בוגדר להבini את מקורה הבהיר של הרשב"א בין ממון, היה נת מעושה שלא כדין כדי לחיות כשר. עכשוו זכינו להבini את מקורה הבהיר של הרשב"א בין קובלת כסף לבין היינדר הפסד ממון. הרשב"א מציין שהאיישה היא קניין כספו של בעל, ולכן הפרש בין דיני מכר לבין דיני גיטין. לכן, כיוון שגת מעושה שלא כדין פסול בישראל, הפקעת חיובי שאר וכסות אינה בוגדר קובלת ממון, ובהרהור הסיבה להז היא שהיינדר הפסד ממון אינו בוגדר קובלת ממון. כך הennis הרשב"א את העיקרון המודח שלו (הוא היחיד הסביר נ, וכנראה אף המאיידי לא קיבל את העיקרון הזה), שגת או מכר מעושה נעשה כשר על ידי קובלת סכום כסף. אבל לא זכית להבini את דבריו של ר' יצחק הוזן, שהרי תיקנו חכמים ש"מוזונותיה תחת מעשה ידיה" (כתובות מו ע"ב). אם כן, אם הוא מרווח מן העבודה שהוא נפטר מלחת לאשתו שאר וכסות מצד אחד, הרי מצד שני הוא מפסיד את מעשה ידיה, בסופו של דבר אינו מרווח ולא כלום.

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגדר אונס גמור ופוסלת את הgets?

שהרשב"א היה היחיד שנקט סכירה זו. אי אפשר להבין את התשובה ואת המבנה שלה לפי ההבנה המקובלת, שהגורם ההלכתי של התשובה הוא הקנס שהתקבל ברכzon על ידי ראובן, שהוא האונס העצמי, שהוא בוגדר אונס גמור ופוסל את הגט. גם הוכחנו שהמאירי סבור שאונס עצמי אינו בוגדר אונס גמור. אבל אם קיבל הבעל על עצמו קנס ברכzon, ואימיו עליו שלא כדין, הרי זה בוגדר אונס גמור, והgets פסול, ואין צורך למסור מודעה, מפני שמדובר באונס آخرני.

נימוקים אחרים

א. לדעת כל הפוסקים, בלי שום ערעור, השבואה היא אונס יותר חזק מהתחייבות כספית, שכאמור יכולה להתקיים באחת משתיהם דרכיהם, קיבל קנס כדי להבטיח פיעולה מיוחדת או נתינת עירובין אותה מטרה. נוסף על זה, הפוסקים, בעקבות רבנו פרץ,³⁴ מקבלים את העיקרון שהשבואה אינה בוגדר אונס גמור, ובכל זאת היא דומה לאונס. אבל התחייבות הכספית אינה בוגדר אונס, אף אינה דומה לאונס.³⁵ הרשב"א,³⁶ בעקבות המהרא"ם בר' ברוך מרוטנובורג, פוסק בגיןוד לדעת רבנו פרץ, שהבעל, שקיבל עליו שבועה, חייב לקיים את שבועתו, והgets אינו מעושה, והוא כשר. אם כן, הדבר יהיה מתמייה ביותר אם יפסול הרשב"א בלי מסורת מודעה גט שניתן הבעל שקיבל עליו ברכzon קנס, אם לא יגרש את אשתו לפניו זמן מסויים.

ב. הרשב"א כותב בחידושיו במסקנת המעשה למי שבקש לקדש אישת, והסכמה להינשא לו רק אם יכתוב לה את כל נכסיו. זה לשונו (כבא בתרא מ"ב, ד"ה הא דאמרין):
ויש מפרשין דהתקם בלחווד הוא דהוא מודעא משומע דעובדא גופא מוכחא דאי'א
אונס. ומיהו אי לאו מתנתא טמירתא דבריה הוּא אמרין דהא אונס לאו אונס

34 הଘות סמ"ק, מצווה קפד, הגהה יג (סדר הגט לרבענו פרץ).

35 ה"שולחן ערוך" מביא את דברי רבנו פרץ להלכה (ابן העזר, סימן קלד, סעיף ד): "אם נשבע הבעל ליתן גט, צריך שייתיר לו קודם, שלא יהיה דומה לאונס, אך ערבות יתן אם ירצה, שכן זה דומה לאונס." דברי רבנו פרץ הובאו בש"ת התשב"א, חלק ב, סימן סח [והיא התשובה לרב מימון נג'אר]. הרשב"ץ מס'ים את תשובה במלילים אלו: "מ"מ מדברי הרב ז"ל [רבנו פרץ] שכתוב שניתנית ערבען לא הויא אונס, למדנו שהמוחיב עצמו ממון [דהיינו קנס] אם לא יגרש, וגרש, שאין זה אונס." וכן בהגהת הרם"א (ابן העזר, שם): "אם כבר גירש מפני זה [הקסן] ואפלו גירש מכח שבועה". כוללו של דבר: השבואה דומה לאונס, והקסן והערובין אינם דומים לאונס.

36 שות' הרשב"א, חלק א, סימן תננד. ראוי להציג שהימצאות תשובה המהרא"ם בתחום תשוביתו של הרשב"א אינה לא טעות סופר ולא טעות מדפיס ואף לא טעות מקרית. כעשרים תשיבות של המהרא"ם מצויות בחלק א של תשיבות הרשב"א, וכפי הנראה הרשב"א הכנין בספרו מפני שהעריך את המהרא"ם, במיוחד לאחר הסתלקותם של רבוטיו, ואף נועז עמו.

גמר הוא דאונסא דנפשיה הוא, די בעי לא נסיב ולא כתיב ולא יהיב, אלא גמר בלביבה ויהיב. אבל בדכתב ליה לבירה מתנתא טמירתא, מותגלי אונסיה ומובלט ליה למנתניה. אבל ר"ח ז"ל כתוב וכו'".

נמצא שהרשב"³⁷ א' כותב בהדייא שאונסא דנפשיה אינו בגדר אונס גמור, ורק מתנה מסותרת קודמות או מודעה מבטלת את המתנה או פוסלת את הגט. יש לשים לב שה"מגיד משנה" מפרש את דברי הרמב"ם כדעת הרשב"³⁸ א' מילה במילה (זכייה ומתנה, פרק ה, הלכה ד).

ג. איך הבין ר' יוסף קארו את תשובתו של הרשב"³⁹ א? ודאי לא לפיה ההבנה המקובלת היום. ב"בית יוסף" הוא מונה או מצטט ומקוצר ברכזיפות שモונה תשבות, ובהן תשובה הריטב"⁴⁰ א, תשובה ר' מיימון נג'אר, תשובה הרשב"⁴¹ א הנידונה, ואת התשובה מרוחיקת הלכת של מהרייך (בית יוסף, ابن העוזר, סימן קלד), ונראה שלא ראה סתרה יסודית בין התשובות האלה. דבר זה בלתי אפשרי לפי ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"⁴² א. על כן, על כורחינו עליינו לומר שר' יוסף קארו מבין שהגורם ההלכתי בתשובה הרשב"⁴³ א הוא אונס הבא לדאות על ידי אחרים, האյום במאסר, אם לא ישלם את הקנס עד המועד שנקבע מראש³⁷. וזה לשון ה"שולchan ערוק" בעניין זה (ابן העוזר, סימן קלד, סעיף ה): "הא דאיינו גט כשהוא אונס, הני מילוי כשמסר מודעה. אבל אם לא מסר מודעה, אם אונסוהו" וכו'. מן הדברים האלה, אפשר לדיק שאמ הוא אונס על ידי עצמו, הגט תמיד כשר, ורק אם מסר מודעה, הגט בטול. הדבר נראה עוד יותר מפורש מדבריו בשורת אבוקת רוכל³⁸, נמצאו שר' יוסף קארו אינו פוסק כהנתנו של הרמ"א בתשובה הרשב"⁴⁴ א, שאמ נתן הבעל גט לאשתו כדי להשתחרר מן הקנס שקיבל על עצמו, הגט בגדר גט מעועשה, והוא פסול. אדרבה, הגט כשר כל זמן שלא מסר מודעה, ופסקו

לכן אפשר להסיק שר' יוסף קארו ידע את התשובה בගรสתה המקורית וקיצר אותה. זה לשונו (שו"ת אבוקת רוכל, סימן קען): "עד כאן לא אמר רבינו פרץ אלא בנודר ואoser עליו דבר פלוני אם לא יירש, אין צריך שתיתירו לו. וטעמא דהא יכול לפלוגי בינייהם. שמי שנשבע, אם לא תיתירו לו, אין לו צד לקיים שביעות אם לא יירש. ויש הוכחה בדברי רבינו פרץ ממה שלא הזכיר התרה אלא לנשבע אפשר לקיים לו נדרו אפילו עפ"י שלא יירש. ויש הוכחה בדברי רבינו פרץ ממה שלא הזכיר התרה אלא לנשבע ולא להזכיר נדר. ועוד שכחוב, אך ערובין יtan אם ירצה שאין זה דומה לאונס עכ"ל. והטעם הוא משומך כיון דבריו להפסיד הערבון ולא יירש, אין זה דומה לאונס". שכן השבעה דומה לאונס, וצריך שתיתירו לו את השבעה. אבל הדבריםआחריהם, הנדר (זהו הדין קיבל קנס) והערובון, אינם בגדר אונס, ואפילו אינם דומים לאונס. לכן אין צורך שתיתירו לו אותו, והגט כשר כל זמן שלא מסר מודעה. נמצאו שר' יוסף קארו פוסק שgett שנתן הבעל רק כדי להשתחרר מחובת הקנס כשר כל זמן שלא מסר מודעה. הרשב"⁴⁵ א לא ביקש התרה לנשבע, ולכן בגין הנדר, והוא הדין מקבל על עצמו לשלם קנס, ודאי הדבר הוא בגדר קל וחומר.

של ה"שולחן ערוך" ב"אבן העוז" מתאים לפסקו ב"חוון משפט" (סימן רmb, סעיפים ט-י).³⁹

כיצד התפתחה ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א

הפסקה הנוכחית על פי ההבנה המקובלת של תשובה הרשב"א התפתחה בחמישה שלבים. א. תשובה הרשב"א ב"בית יוסף", המציג את נוסח השאלה בצורה מוקוצרת וחסרה. זה לשונו (אבן העוז, סימן קלד):

שאלת: רואבן בעל לאה וקרובי לאה היו בהסכם שיגרש רואבן את לאה אשתו, ונאותו זה לזה בקנס אלף דינר ושיגרש לזמן קבוע, ואחר נתחרט רואבן ומיאן בדבר, והלו מתרין בו מצד הקנס, עד שההלך לגזבר להתפשט עמו ולא קבל, ומהמת יראה זו גירוש רואבן זה אילא שלא היה בקי למסור מודעה. אם נדין גט זה כgett מעושה?

ר' יוסף קארו מקיים במשפט המקוצר את המילים "והללו מתרין מצד הקנס", אבל משמשית את המשפט "אדראבא, איימו שם יעבור אפיקו שעה אחת מן הזמן, יניחו בו משמר עד שיפרע", כנראה ממשום שלא חשב שקייםו עלול להטעות את הקורא ולהביא לידי הבנה משובשת, אף על פי שריאנו שהוא עצמו הבין את התשובה כהכלכה. אילו היה כותב אפיקו רק "והללו מאימין עליו מצד הקנס" או "והללו קופין אותו מצד הקנס", כגרסת המאירי, לא היינו באים לידי אי הבנה זו.

ב. קיצור תשובה הרשב"א ב"דרכי משה" (שם):

אבל בית יוסף כתב בשם הרשב"א בתשובהשמי ששעבד עצמו בקנס לגרש, ויודיעין ביה שאינו מגרש ברצונו, אלא שמתירא מפני הקנס, הוא גט באונס, ופסול אף שלא מסר מודעה.

³⁹ לעומת זאת, יש סתירה בין דבריו הרמא"ב באבן העוז" (סימן קלד, סעיף ד) לבין דבריו ב"חוון משפט" (סימן רmb, סעיפים ט-י). נוסף על זה, לדבריו באבן העוז" נראים תמותהים מצד עצמם, מפני שלדבריו, אם נתן הבעל ברצון לעירובן להסכםתו לגרש את אשתו, הגט כשר, בעוד שאם קיבל עליו קנס ברצונו, המצב מסובך, עד כדי כך שהרמא"ד דורש שיפטרו אותו מן הקנס. והדבר מתחמי, שהרי אם התחרות הבעל, ובכלל זאת נתן את הגט לאשתו כדי לקבל את העירובן (כברקחה הנזכר בשוו"ת מהרי"ק, שורש סג), הגט מעושה ופסול. מכאן וראייה שרובנו פרץ ור' יוסף קארו אינם סבורים כדעת הרמא"ד. לדעתם, אין הדבר בין העירובן לבין הקנס, וחורתה מסווגת אינה פסולת את הגט. ונקטו עירובן מפני שהעירובן נותר יותר ביחסו מן הקנס, מפני שהיא מצריכה שתירשו לו את שביעותו תמורה קנס, אך אינה מותנגת להתייר אותה תמורה ערבות.

נראה שנוסח מקוצר זה יסודו בנוסח המקוצר שב"בית יוסף", וכך התחילה הבנתה המשובשת של תשובה הרשב"א והשתרשותה בהלכה. הרמ"א וכל האחרונים⁴⁰ הכירו את תשובה הרשב"א רק מנוסחה המקוצר ב"בית יוסף".

ג. הגתה הרמ"א. וזה לשונו (ابן העזר, שם, סעיף ד):

אבל אם קיבל עליו קנסות אם לא יגרש, לא מיקרי אונס... ויש מהמירין אפילו בכاهאי גונא (שם בתשובה הרשב"א), וטוב לחוש לכתהילה ולפטורו מן הקנס. אבל אם כבר גירש מפני זה, ואפילו גירש מכוח השבואה שעשה עצמו לגרש, הגט כשר, הוαιיל ומתחילה לא אנسوחו על כן.

זהו שלב חדש. הרמ"א חושש לכתהילה לחורטה מסורתת, אף על פי שלאמתו של דבר אין הצדקה לחשש זה אף לפ"ד דעת המיעוט, החורתה צריכה להיות גלויה כדי שייפסל הגט ובטל המתנה, בעוד על פ"ד הדין המקובל, באונס עצמי, רק מסירת מודעה עלולה לפסול את הגט או לבטל את המתנה. لكن יש סתרה בין הרמ"א כאן ובין דעתו ופסקו ב"שולחן ערוך" (חוון משפט, סימן רמב, סעיפים ט-י), שהוא אומר בו כי רק מסירת מודעה יש בה לבטל את המתנה.

ד. הרב יעקב מקארלין (שו"ת משכנות יעקב, סימן לח), שכנהה לא הכיר את הנוסח המקורי של התשובה, נוקט עמדת מרחיקת לכת לפני הבנתו של הרמ"א בתשובה הרשב"א, ופסק לפ"י הבנה זו לא רק לכתהילה, אלא אף בדין בעבד, ופוסל גט שנתן הבעל שקיבל על עצמו קנס ברצון, מחשש לחורטה מסורתת ולגט מעושה.

ה. בית הדין הרבני הגדולי⁴¹ פסק בשנת תשט"ז שאם קיבל הבעל על עצמו קנס ברצון, אם לא יגרש את אשתו, ולאחר כך התחרט ונתן לה את הגט בלבד בחוץ הקנס שקיבל על עצמו הגט פסול ממשום שהוא בגדר גט מעושה. لكن אין לאשר לכתהילה הסכם קדם נישואין שהבעל מתחייב בו לשלם קנס, אם לא ייתן לאשתו גט. גם היום,Robinson מצדדים את הנוסח המקורי והמשובש של תשובה הרשב"א, ומטעמים, ביודען או שלא ביודען, מן הנוסח המקוצר.

פסק דין זה הוא סופו של תהליך שהתחיל בתקצירה החסר והמטעה של תשובה הרשב"א ב"בית יוסף". הרמ"א הבין ב"דרך משה" שהקנס שקיבל רואבן על עצמו הוא בגדר אונס גמור, אם התחרט. הרמ"א בהגותו עבר שלב נוסף, וטען שהרשב"א סובר שיש לחוש לחורטה מסורתת, ופסק כך לכתהילה, על אף הסתרה בין פסקו לבין דבריו ב"חוון משפט"

40 מלבד שו"ת ר' בצלאל אשכנזי, סימן טו.
ערעור (גדולי) טז/47, פ"ד ב 9 (ט"ז בתמזה תשט"ז).

האם קיבלת קנס מרצון היה בוגדר או נס גמור ופוסלת את הגט?

(סימן רmb, סעיפים ט-ז). ה"משכנות יעקב" עבר עוד שלב, וקבע שיש לפסק כמו הרמ"א לא רק לכתהילה אלא אף בדיעד, ויש לחוש לחורתה מסותרת ולפსול את הגט משומם ספק גט מעושה. בסוף התהילה, פסק בית הדין הרבני הגדול כמו ה"משכנות יעקב", ואסר הסכמי קדם נישואין שהבעל מתחייב בהם לשלם קנס, אם לא ייתן גט לאשתו. כך הגענו למצב הנוכחי, שמיוחסת בו לרשב"א דעה מוטעית שלא עלתה על דעתו. ההבנה המוטעית זו נשתרשה לפני כחמש מאות שנה ולא תוקנה עד היום. דומה שאליו היה הרשב"א גם בתחוםו, היה תמה על מה שקרה לתשובתו ונבהל מן ההוראה המיוחסת לו בטעות.

סיכום

תשובת הרשב"א דנה בהთערבות מנוגדת להלכה, האյום של משפחת לאה, שהיה בוגדר או נס הבא לאדם על ידי אחרים ופוסל את הגט. תשובת הרשב"א מבוססת על הנחה מוקדמת, שקס קבל בעל על עצמו אינו בוגדר או נס גמור. הרשב"א ענה שם לנанс בעל לחת גט לאשתו, הגט המעושה נעשה כשר על ידי קבלת ממון. שכשם שמכר מעושה נעשה כשר על ידי קבלת ממון, "משום דסתמא דAMILTAH כל שמקבל זוזי גמר ועיביד ומיחיל אונס", כך גט מעושה נעשה כשר על ידי קבלת ממון, "משום DAGAV ZOZI GMAR V'MAGERSH".⁴² בnidonus של הרשב"א, ביטול הקנס אינו בוגדר קבלת כסף, וכך גט מעושה אינו נעשה כשר על ידי קבלת כסף.

פירושה של תשובת הרשב"א, שעלה מבוססת היום הפסיקה, אינו מתאים לפשט נוסח התשובה, נוגד את הסבירה הישרה ויוצר סתירה יסודית בין הרשב"א לבין הארשיונים, שאיש מהם לא עמד עליה ואף לא חש בה. לשיטתנו, הפתרון פשוט מאוד: מעולם לא הייתה סתירה בין הרשב"א לבין הארשיונים, עד שפרסם הרמ"א את הגהותיו ל"שולחן ערוך". ומקורה של הסתירה בהיעדר פרט אחד או אף בשימוש במילה אחת לא מתאימה בקיצורו של התשובה על ידי ה"בית יוסף".⁴³

42 בש"ת ריב"ש (סימן קכ), כתוב להפוך, שאין דמים לאישה. ה"שולחן ערוך" (בן העזר, סימן קלד, סעיף ה), שלא ציין שם הסתיגות, והרמ"א (שם, סעיף ח), פסקו כמוותו. בש"ת הרדב"ז (חלק ו, סימן ב אלפים צה) פוסק גם כן כהריב"ש. אולם ראה משנה תורה (אישות, פרק יד, הלכה יט): "אין מהיבים את בעל לפדות את אשתו יותר על דמיה". אפשר שהם נוקטים כדעתו של ר' יצחק חזקון, שאינו מקבל את הכלל "תלי יהו זבין - זבינה זבין" בgets (ראה תוספות, בבא בתרא מה ע"א, ד"ה אילמא). אבל בכל זאת, על אף דבריו ה"שולחן ערוך" והרמ"א, הרב אברהם בונדשטיין, אב"ד סاكتשוב (שו"ת אבני נזר, בן העזר, סימן קס), אותן כב, בעיגון חמור של איש שעוזב את אשתו למונה שנים, היה מוכן להכשיר גט מעושה על ידי מליקות, משום נתינת כסף, 15 רובלים, לפי שיטת הרשב"א, אם לא משום שיבוש בכתיות שם אביה בget.

43 נשאלתי דרך קושיה: מה הדין בנידonus של הרשב"א, אם משפחת לאה, בלי שום תחבולה, הפחודה או איום, הייתה טעונה בפשטוות לפני הגבר שאינה מרצה מהצעת ואובן להפחית את הקנס ומתקנדת לה, מפני

אם תתקבל טענתי, ניתן יהיה להכיר בעובדה שהחומרה הוז, שלא הייתה ידועה לגдолי הראשוניים, שיסודה בטעות, אינה בגדר עצה טובה לרווחה דמלתא, מפני שלאמתו של דבר, אין בה שום חיב, מפני שהיא נובעת מאי הבנה של תושבת הרשות". להפוך, היא בגדר "חומרא דעתך לידי קולא הו" הגורם לתקלות חמורות. גילינו מעניק חיזוק תאוריתי להסכם קדם נישואין, ומעטה יש לקוות שהכול יסכנו שניתן לחותם על הסכמי קדם נישואין בשופי, מפני שאפשר להתעלם מן העובדה שכובב העולם הסרבנות לירושלים דורשת פתרון בדחיפות.⁴⁴ גילינו מאפשר פתרון משכיב רצון המתאים להלכה. אמן עליינו לטפל בשאלת שיש להביאה לפני פוסקי ההלכה: האם אפשר בימינו לבטל מנהג שהשתרש בטיעות,⁴⁵ ומהם הנימוקים המצדיקים זאת? מכל מקום, اي אפשר להמשיך ולהתעלם מן

שהיא בגדר הפרת ההסכם. כוונת המקשן ברורה. הוא רוצה להוכיח שכל התערבות, אף הזירה ביתו, סוף סוף היא בגדר כפיה. لكن, אף kali התערבות החיזונית, ההתחייבות העצמית היא בגדר אונס ובגדר כפיה הפסלת את הגט בלבד מסירת מודעה. אבל התשובה פשוטה: אין שחר לסברת המקשן, מפני שהוא מוכחשת התחייבות בקנס, שהרי המאייר דורש שני תנאים כדי לקבלו שהגט פסול בלבד אלא צורך במודעה, דהיינו חרטה ואונס הבא לו על ידי אחרים. אם כן, פשות שלן זמן שלא היה אונס מצד משפטת לאלה, הגט כשר, ורק למסור מודעה. לאמתו של דבר, כל זמן שהתערבותה של משפטת לאלה שסתה, שרה והונגנת, בתוחום הדין וההלכה, מותר לה לטען שרואוין התחייב לפי הסכם מקובל, ואין לשנות את תנאי ההסכם. היא יכולה גם להתנגד להפקחת הקנס ולתבעו את ראובן לדין. لكن אנחנו עוד בגדר הקנס שקיבל הבעול על עצמו, והגט כשר כל זמן שלא מסר מודעה. רק התערבותה תקיפה, אולי, או אף התערבות בלתי הונגנת הכלולה הפחדה או איהם, שគונתה של משפטת לאלה לעשוות עצמה שלא כדין ושללא כהלה, מוציאה את העניין מגדר הקנס שקיבל הבעול על עצמו, ומעבירה אותו לפחות לשלם קנס. יתכן שאנו קשה לקבלו את קו הגבול בין התערבות הונגנת והתערבות בלתי הונגנת, ואז במקרים שיש ספק, הדבר מסויל לשיקול דעתו של בית הדין.

44 ברוב המדינות בחו"ל, המצב קשה ביותר. בתי המשפט מוציאים פסקי דין לירושים אזרחים ביל' להתחשב בבקשת הנשים ליעכב את הגירושין עד נתינת גט פיטוריין. הסכמי קדם נישואין והקיים אינם מועלמים. בית המשפט האזרחי אינו רואה שום הבדל בין מזונות מוגדים לבין קנס. יתר על כן, אף אם הוא מאשר את ההסכם ומחייב את הסרבן לשלם את הסכום החודשי, האישור הזה הוא בגדר לחץisher על הבעול לתת את הגט, וזה בגדר עינוי המבטל את הגט. لكن, אין מנוס ואין מפלט מההסכם קדם נישואין המבוסס על קבלת קנס גבוהה חד פעמי, אם לא יתן הבעול עד מועד מוסום, למשל חוזדים אחרים מעתן פסק הדין בירושים אזרחים. ברור שההסכם מסוי זה צריך לקבלו במקרה בית הדין המוקומי או הקרווב, כדי שקיבלו הקנס תוקף הלכתית, הן את אישורו הנוטין, כדי שתתקבל התחייבות תוקף חוקי רשמי. מעתה, חיבור תשלומים הקנס אחר פסק הדין של בית המשפט קיים ככל שאר למתן הגט, והבעול הסרבן יודרו לחתת את הגט תמורה ויטור על הקנס או על חלק منه. מכאן חשיבותה העניין וחיצותו.

45 לאווארה, כך נראה מפסיק דברי הרמב"ם (משנה תורה, ממרם, פרק ב), שביטול מנהג שנשתרש בעיות איינו בעייתי, ונitin למקרה כמה דוגמאות לביטול מנהגים ברמב"ם וב"שולחן ערוך". גם כושאיתה התנגידות לכיטול המנהג, היא הייתה על ערך המנהג אבל לא על האפשרות לבטלו. ויש להdagish שמדובר במקרה של מנהג מתמייה, מנהג שאין לו שחר או אף מנהג שיש בו צד לאפיקורוסות. המקרה הנידון במאמר הוא מנהג מחמיר שנשתרש חוץאה מהתורה, והוא זו תוצאות רציניות וחמורות.

אפשר לשאול: מוה ההבדל בין מנהג מחמיר זה לבין המנהג המחמיר שלא לקל נחתינה גט על ידי בעל שנשבע קודם לכן לחתת את הגט לאשתו? המנהג الآخرן נובע מהכרעת רבנו פרץ (מאחרוני בעלי התוספות), שהשבועה אינה בגדר אונס אבל דומה לה (לעיל, הע' (34)), ולכן הוא מנהג מחמיר על פי הוראה מחמירה בידועין. הרמב"ם קבע מסמורות ברורים ומוחלטים בעניין המנהג, מתי יש אישור לבטל

האם קיבלת קנס מרצון היא בוגדר אונס גמור ופוסלת את הgett?

המסקנות שהעלינו במאמר זה, שהרי אפילו מבית הדין הגדול שבשלכת הגזית, שמננו ייצאת תורה לישראל, עלול להתעלם דבר הלכה שגילו עולול להביא בתנאים מסוימים לחיבוב חברי בית הדין להביא קרבן פר העלם דבר.

את המנהג המכחים ומתי חובה לבטלו. בתשובהו לרבי אברהם הכהן מגdad בעניין ההפלה בנהרות הגדולים בשבת (הרמב"ם התנגד למנהג הבבלי ולהוראות הגאנונים בדיני תוחומי ועירובין. ראה משנה תורה, שבת, פרק י, הלכה ה): "אבל מה שזכרתם מהייתוותם במנהג, המנהג הוא דבר שצורך להזהר בו מאוד, ובבאיור אמרו ז"ל: 'דברים של התר ואחרים נהגו בכאן איסור, אי אתה רשאי להתרין בפניהם' אבל צוריך בתנאי شبיכאו התלמיד והירושלמי, והוא שצורך לידע שאותו הדבר מותר ואסורו על עצמו מצד שמדקדק על עצמו. אבל אם היו אנשי אותו המנהג חושבים בדבר המותר שהוא אסור, והם מתמידים על מחשבת האיסור בו, וכל שכן אם נתחבר לו 'מעין הקש' [כלומר סכירה הלכתית] שדיםמה להם איסורה, או אין ראוי להניחם באותה המחשבה בשום פנים. אבל צריך למחות בידם, ומודיעים להם שהזה שחייב בו שהוא אסור, הוא מותה, ונפל להם באיסורו טעה, לפי שאין ראוי לקבוע הטעות בשום פנים, ואין הפרש בין איסור המותר והתרת האיסור" (אגירות הרמב"ם, מהדורות הרב שילת, עמי' רעה-רעט; תשובה הרמב"ם, מהדורות בלואו, כרך ב, סימן שח, עמי' 568). וראה גם פרי חדש, אורח חיים, סימן תצז, אותן תשיעי, בד"ה כתוב ר"י הולי, הקובל מסמורות דומות לאלה שקבע הרמב"ם. ואין כאן מקום להאריך, מפני שכבר חרגנו מןושא המאמר.